

Representantforslag 43 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Hans Olav Syversen og Olaug V. Bollestad

Dokument 8:43 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Hans Olav Syversen og Olaug V. Bollestad om oppheving av juryordningen og erstatte den med meddomsrett

Til Stortinget

Bakgrunn

Juryordningen ble innført ved straffeprosessloven av 1887. Innføring av legmannselementet i domstolene bidro til en av de viktigste endringene i norsk straffeprosess. Loven av 1887 ble ikke erstattet før dagens straffeprosesslov ble vedtatt i 1981. Jurykommisjonen av 1885, som gav grunnlaget for straffeprosessloven av 1887, påpekte at forsvarlig rettspleie bygger på tre forutsetninger. Domstolen må være uavhengig øvrige myndigheter, den må dømme rettferdig, og den må ha evne til å dømme. Ved å ha både fagdommere og lekfolk i domstolene ville forutsetningene bli best oppfylt. Dette er hensyn som fremdeles står sterkt. Samtidig må det påpekes at andre deler av begrunnelsen for å opprettholde juryordningen ikke lenger har samme relevans.

Dagens juryordning har vært gjennom store endringer siden den ble innført. I dag er det kun i de mest alvorlige straffesakene i lagmannsretten at juryordningen inntreffer, som drapssaker, alvorlige narkotikasaker, alvorlige sedelighetssaker, grove ran mv. Jury skal settes i lagmannsretten ved anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og når anken gjelder straff for forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn seks år. Juryen avgjør kun skyldspørsmålet, ved anonym votering og uten begrunnelse. Fagdommerne i lagmannsretten kan sette juryens kjennelse til side, som da medfører at hele sa-

ken behandles på nytt i lagmannsretten med meddomsrett med tre fagdommere og fire lekdommere. Ifølge NOU 2011:13 behandler tingrettene og lagmannsrettene årlig omtrent 15 000 straffesaker med meddomsrett, mens det behandles kun ca. 300 jury-saker i året.

Juryordningen har vært gjenstand for debatt i lang tid, og sist i NOU 2011:13 «Når sant skal skrives». Her var juryutvalget delt i to like store fraksjoner i spørsmålet om prosessform for de mest alvorlige straffesakene. Meddomsrettfraksjonen gikk inn for at alle saker skal behandles med meddomsrett, mens lagrettefraksjonen foreslo en egen prosessordning for de mest alvorlige straffesakene. Et samlet utvalg var likevel enige om å videreføre meddomsrett som prosessform i alle saker utenom i de mest alvorlige bevisankesakene. De poengterte at dagens sammensetning av meddomsrett med tre fagdommere og fire meddommere fungerer godt og at den har allmenn aksept. I tillegg påpekte utvalget at meddomsrett som prosessordning ikke har vært gjenstand for faglig kritikk. Tross denne enigheten var utvalget likevel delt i spørsmålet om juryordningen bør oppheves eller ikke.

Juryordningen har flere klare svakheter. Ved å oppheve juryordningen og erstatte den med meddomsrett vil man få et mer effektivt system og bedre utnyttelse av domstolens ressurser. Domstolen skal avsi riktige og rettferdige avgjørelser, etter en åpen, forsvarlig og effektiv prosess. Dette er nødvendige forutsetninger for å sikre god prosessordning. Saksbehandlingen i domstolen må oppfylle Norges internasjonale forpliktelser, være så robust at den har høy tillit i befolkningen samt innby til færrest mulige feil.

Juryordningen bidrar til å svekke rettssikkerheten i norske domstoler, blant annet fordi juryen ikke begrunner sin avgjørelse. Dermed kan man ikke etterprøve om avgjørelsen er tatt på riktig grunnlag, om

bevisene er vurdert korrekt og rettsreglene er anvendt på rett måte. I sakene som behandles med jury i lagmannsretten, foreligger det en begrunnet dom fra tingretten med åpen votering, mens ved ankebehandlingen i lagmannsretten ved jursaker ender saken med en ubegrunnet og anonym kjennelse av skyldspørsmålet. Dette svekker rettssikkerheten og taler sterkt for at juryordningen bør erstattes med meddomsrett. Det er en rettssikkerhetsgaranti at begrunnelsene er korrekte, presise og fullstendige. Det er avgjørende at denne prosessen ikke blir gjort etter at avgjørelsen er tatt, men at den tas som en del av selve behandlingen av saken. Det er en forutsetning for veloverveide og godt begrunnede avgjørelser at man arbeider med begrunnelsen når man skal fatte en avgjørelse. For å sikre nettopp dette er det viktig at de som har tatt avgjørelsen er med på å skrive den. Dette kan kun oppfylles ved meddomsrett, og ikke slik lagrettefraksjonen i juryutvalget går inn for. Deres forslag innebærer at begrunnelsen skrives av en fagdommer etter at juryen har votert over skyldspørsmålet. Meddommerne går da glipp av den bevisstgjøringen og ansvarliggjøringen som ligger i å teste sin vurdering av bevisene mot en skriftlig begrunnelse, og etterprøve om det virkelig holder til domfellelse. Skrives begrunnelsen etter at votering er tatt, kan en etterfølgende begrunnelse lett bli en rettferdiggjøring av kjennelsen mer enn en begrunnelse. Dessuten er det selve kommunikasjonen mellom fagdommerne og lekdommerne som kan begrense risikoen for feil og misforståelser. Ankesakene som behandles med jury, er de mest alvorlige straffesakene og med ofte svært komplekse rettsregler og fakta. Rettssikkerheten vil øke om avgjørelsen blir tatt i samhandling mellom fagdommere og lekdommere.

Det foreligger ikke noe empirisk grunnlag som tilsier at lekdommere føler seg overkjørt av fagdommere, mens det derimot foreligger forskning som påpeker at jurymedlemmer opplever å bli overkjørt av andre jurymedlemmer. Meddomsrett, i motsetning til juryordning, gir dessuten lekdommerne mulighet til å påvirke fagdommernes tankegang og vurderinger. Lekdommernes stilling, og dermed også lekmannelementet, blir styrket ved meddomsrett. Juryordningen bør derfor oppheves og erstattes med meddomsrett.

Forslagsstillerne påpeker at flertallet av dommerne ved meddomsrett i lagmannsretten skal være lekdommere. Det medfører at lekmannelementet fremdeles blir godt ivaretatt.

Når saken skal behandles for jury, innkalles 16 personer, hvorav 10 som hovedregel settes som jury. Det er både tidkrevende og kostbart å velge ut jury, noe som medfører at det vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt å oppheve juryordningen og erstatte den med meddomsrett.

Kjennelser avgitt av jury kan settes til side av fagdommere, noe som da medfører at saken behandles på nytt med meddomsrett. En slik dobbeltbehandling er både ressurskrevende og samfunnsøkonomisk ulønnsomt, i tillegg til at det kan være en belastning for både fornærmede og tiltalte. Det er nærliggende å slutte at fagdommernes mulighet til å sette juryens kjennelse til side bygger på tanken om at meddomsrett er den beste garantien for et betryggende og korrekt resultat. Etter forslagsstillernes mening taler dette klart i retning av at man bør oppheve juryordningen og erstatte den med meddomsrett.

Det norske samfunnet har vært gjennom store endringer siden juryordningen ble innført, og mange av de hensyn som da gjorde seg gjeldende, foreligger ikke i dag. Selv om den har bestått i lang tid, har den blitt vesentlig innskrenket sammenlignet med ordningen som ble innført i 1887. Meddomsrett er et kjent og allerede innarbeidet system, og har i motsetning til juryordningen ikke vært utsatt for nevneverdig kritikk. Man kan derfor avvikle juryordningen og gå over til å behandle alle bevisanker i meddomsrett etter samme mal som allerede eksisterer i dag. Dette vil ikke kreve store omkostninger, fordi systemet er kjent både for dommerne og saksbehandlerne. I tillegg vil man ved å avvikle juryordningen og erstatte den med meddomsrett, innføre et system som vil bidra til en enhetlig behandling av alle ankesaker i lagmannsretten hvor bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet skal prøves, noe som vil bidra til å øke rettssikkerheten. Ved innføring av meddomsrett unngår man en del prosessuelle ulemper som følge av jurysystemet. Mellomløsningen som blir foreslått av lagrettefraksjonen i juryutvalget, vil være et nytt system, på et svært komplekst område som ikke er utprøvd, noe som medfører at dette forslaget vil være lite robust. Et av hovedformålene ved å oppheve juryordningen og erstatte den med meddomsrett er nettopp å styrke rettssikkerheten. Det vil derfor være lite hensiktsmessig å justere jurysystemet man har i dag, spesielt når man kan avvikle juryordningen og erstatte den med et system som man vet fungerer godt. Etter forslagsstillernes mening må derfor juryordningen oppheves og erstattes med meddomsrett.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om oppheving av juryordningen og erstatte den med meddomsrett.

11. desember 2014

